AMOS–RUBE FILIPI

O POSTANKU IMENA »RIVANJ«

Dr. P. Skok u svom vrijednom djelu »Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima« pozabavio se i sa ispitivanjem toponima zadarskog arhipelaga, koje je većim dijelom crpao sa raznih specijalnih karata. Potaknut uglavnom ovim njegovim djelom, sakupio sam sve nazive otoka Ugljana, koje namjeravam posebno objelodaniti, a pobilježio većinu toponima i sa ostalih zadarskih otoka. Među njima se nalazi veoma interesantnih, do sada nepoznatih naziva, te zaslužuje upoznati naše naučne krugove s njima. Ovdje ću donijeti nekoliko varijanata naziva *Rivanj* i time doprinijeti boljem poznavanju ovog imena, kao i poznavanju nekih hidronima na zadarskom otočju.

Dr. P. Skok o ovom nazivu tvrdi ovo: »Akcent u Rivanj kaže, da crkveni naziv ovog otoka Ripanium nije ispravan, jer bi prema ovom nazivu akcent morao biti na a.« Dalje u bilješci nadodaje: »Na Krku ima doduše u mletačkom govoru toponim Repagno ... Ovo je romanska augmentativna izvedenica od ripa »obala«. Ako bi naziv Rivanj bio identičan s krčkim Repagno, onda bismo morali uzeti, da je promjena *p* u *v* nastala prema mletačkom govoru«. Dr. Skok je u svom rezonovanju veoma oprezan, jer nema dokaza, te zaključuje: »Pouzdano je samo toliko, da ni Sestrunj ni Rivanj nijesu hrvatski nazivi.«[1] Međutim sakupljeni toponimi ovdje nam dolaze u pomoć.

Oko 40 m sjeveroistočno od župskog stana u Ugljanu postoji lokva zvana *Rivânjka*. Nijesam mogao ustanoviti, kako je došlo do ovog naziva.

[1] Otok Rivanj ima površinu od 4.40 km², razvedenost obale 10.3 km, a najvišu visinu 112 m. Godine 1953. prigodom popisa pučanstva imao je 24 obitelji sa 103 stanovnika. Do nedavno je cijelo naselje bilo skupljeno uz crkvicu sv. Jelene, koja se diže na samom vrhuncu, a u posljednje vrijeme podignuto je nekoliko lijepih kućica uz more na strani prema Sestrunju.

Međutim bilježeći razne toponime našao sam, da se čestica zemlje neposredno sa jugozapadne strane Batalaške lokve u Ugljanu naziva *Spòdrivanj*,[2] što nam očito govori, da se ista lokva u davnini zvala *Rîvanj*.

Zatim vrlo malena lokva oko 100 m jugoistočno od Brajkovićevih kuća u Velom Ižu, koja svojom veličinom (1×1, 50×1,50 m) više naliči na jamu za otapanje vapna, nego na lokvu, nosi ime *Rivanj*.

Dvije lokve na području mjesta Preka na otoku Ugljanu iza brda Brgačelja i Križine nazivaju se *Vrvânj* (gen. vrnjä), a lokva u Kalima u neposrednoj blizini Preka zove se *Vrvûnj*.

I Vrvanj je vjerojatno nastao od Rivanj, time što je ispred dobio prijedlog V (V+Rivanj), a izgubio slovo i, te je nastao VRvanj, kao što je naziv Vis postao od V+Is (Issa), a Vidrija od V+Idrija. U Kalima susrećemo *Vrvunj* mjesto *Vrvanj*, gdje se *a* pretvorilo u *u*. Slična pojava zajamčena je u ranom Srednjem vijeku n. pr. u nazivu otoka Sestrunja kod Porfirogeneta *Estium* (= Estrum), dakako ukoliko dolazi od Extraneus.

Napokon i naziv otoka Rivnja je nastao po lokvi. Rivanj je naime u davnini imao jedino prirodno pristanište u uvali okrenutoj naprama ugljanskom Krševu i Stivanu (Muline). Ova uvala je bila najvažnija točka Rivnja, oko koje je bio koncentriran cijeli život otoka, jer se baš tu vide tragovi jedinog naselja sa crkvicom sv. Barbare. Posred uvale, a uz samo pristanište nalazi se i danas velika *Lokva*, koja je za neke romane[4] Ugljana mogla biti veoma važna osobito radi opskrbe vodom. Bila je udaljena na pr. od rimske vile na Krševu preko mora samo 1000 m. Spomenuta lokva se nazivala *Rivanj*, kao i one, koje smo već spomenuli, te je ovaj naziv sa lokve prešao najprije na pristanište, a zatim i na cijeli otok, kao što se kasnijim nazivom *Lokva* danas naziva cijela uvala i kopno u pozadini uvale.

Prema tome naziv Rivanj bez sumnje potječe od latinske riječi ripa= obala, brijeg uz rijeku, pa valjda i uz lokvu. U crkvenim priručnicima zadarske nadbiskupije latinski naziv za župu Sestrunj-Rivanj glasi

[2] Dr. P. Skok, Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima I., Zagreb, 1950., str. 101 i 103 (bilj. 9).

[3] Budući da narod u Ugljanu četiri strane svijeta naziva: jugo (JI), zmorac (SZ), gori (SI), doli (JZ), to je i u ovom slučaju jugozapadnu stranu od ove lokve označio sa SPOD RIVANJ (spod = ispod) bez obzira što se prema ovoj strani teren malko uzdiže. Ne treba se tome čuditi, jer kad se netko u Ugljanu uspinje na brdo u smjeru JZ kaže: »Grem (= idem) doli na brig«, i obratno kad se spušta nizbrdo u smjeru SI kaže: »Nosim drva gori na more«.

[4] Iz mog izvještaja »Arheološko-topografske crtice iz Ugljana (otok Ugljan)«, koji će naskoro biti štampan, a na temelju mnogobrojnih tragova kao rimskih vila, sistematski provedene centurijacije, kao i na temelju nedavnog stručnog iskopavanja u Mulinama, vidi se, da je na ovom malenom, ali bogatom području u I. vijeku n. e. cvao bujan rimski život. Najobilniji tragovi se vide u uvali Muline okrenutoj prema rivanjskom pristaništu LOKVA.

Estrum cum *Ripanio*.[5] Prema tome početni oblik je bio *Ripa*nium, u kome je prilikom pohrvaćenja slog *-ni* prešao u *-nj*, kao što je slučaj, da je Birbi*ni*um prešao u Brbi*nj*, Gdi*nia* u Gdi*nj*, a Porcia*ni*um u Prča*nj*.

Napominjem, da neki u nazivu Rivanj vide istu osnovu, koja je u starohrvatskom glagolu *riti, rujem*, na što da upućuje osobito naglasak, koji je u nazivu Rivanj, kao i u glagolu *riti, rujem* na prvom slogu. Prema tome bi osnova naziva Rivanj bila ista, koja je u nazivu Obrovac.

[5] Status personalis et localis archidioecesis Jadertinae, Zadar 1913, str. 111, u koji je historijske podatke uvrstio naš povjesničar pok. dr. Luka Jelić.

SUMMARY

ON THE ORIGIN OF THE NAME »RIVANJ«

Writing about the toponym RIVANJ, the author asserts that near the parish building at Ugljan there is a pool called RIVANJKA, and to the south-east of the Batalaška lokva (Batalaška Pool) in the same village a small surface of ground named SPODRIVANJ. At Veli Iž, in the neighbourhood of the Brajković houses, a pool is likewise called »Rivanj«; at Preko there are two pools called VRVANJ; while at Kali it is called VRVUNJ. Probably also the latter two names draw their origin from the same word RIVANJ (V + RIVANJ > VRVANJ). Also the name of the island of Rivanj must have its origin after a pool, because in the small harbour of Rivanj looking towards Muline (island of Ugljan) there is a pool, after which to-day that cove as well as the dry land behind it are called »LOKVA«. It is certain that once also this pool bore the name »Rivanj«, which was at a later date extended to the whole island.

The author is of the opinion, that the original form of this name was RIPANIUM, as we can find it in a number of church manuals, and that it draws its origin from the Latin word »ripa« (shore, elevated river bank, and presumably also near a pool).

At the end of the paper author states, that there are people who see the origin of this name in the Old Croatian word »riti«, »rujem«, and that on the basis of the stress, which in both words is on the first syllable.

SADRŽAJ

NOVAK GRGA

Prvi dalmatinski sabor i događaji s njim u vezi 5

HAMM JOSIP

Iz problematike čakavskih govora. I. Čakavizam i njegova geneza 21

NOVAK VIKTOR

Nova kategorija dalmatinskih historijskih izvora od VIII. do XII. stoljeća . 39

GUŠIĆ MARIJANA

Starinsko žensko ruho na otoku Pagu 75

RAVLIĆ JAKŠA

»Tajno društvo za osnivanje slavenskog carstva« u puku »Karl Ferdinand« br. 51 u Veneciji god. 1844. 123

PRIJATELJ KRUNO

Nekoliko slika Girolama i Francesca da Santacroce 187

MAŠTROVIĆ VJEKOSLAV

Nepoznato izdanje Barakovićeve »Jarule« 199

MATIJEVIĆ ANTE

Glazbenik Frane Divnić i njegovi korali 205

FIJO OLIVER

Pomorstvo otoka Ista 235

ZANINOVIĆ ANTONIN

Potpis na hrvatskom pismu hvarskog dominikanca Jurja Starijanića iz g. 1555. 265

MAŠTROVIĆ VJEKOSLAV

Kalendarski zbornici Matice dalmatinske i Hrvatske knjižarnice u Zadru (1863.–1910.) 271

Novak Maja
Dva nepoznata pisma Vicka Zmajevića 317

Živanović Milan
Dvije demonstracije u Splitu i Šibeniku 1912. g. 327

Antić Vinko
Razvitak turističkog prometa otoka Krka, Raba i Paga 353

Jakić-Cestarić Vesna
Refleks jata na sjevernodalmatinskim otocima 407

Maštrović Ljubomir
Rječničko blago ninskog govora 423

Matijević Ante
Neriješeni problemi orgulja u šibenskoj katedrali od njena početka do danas 467

Filipi Amos-Rube
O postanku imena »Rivanj« 485